

Kot skoraj vse klasične filologe, ki so zdaj dejavni v Sloveniji, je tudi mene doletel privilegij, da sem študirala pri akademiku prof. dr. Kajetanu Gantarju. Vendar se v tem zapisu ne bom posvetila osebnim spominom ali anekdotam, čeprav se jih je v letih nabralo kar precej. Namesto tega želim kot aktualna predsednica Društva za antične in humanistične študije Slovenije izpostaviti profesorjevo pomembno, včasih kar ključno vlogo v nekaterih stanovskih društvih, ki združujejo znanstvenost in strokovnost z nagovarjanjem širšega občinstva. S tem imam v mislih predvsem Društvo za antične in humanistične študije (DAHŠ) in Društvo slovenskih književnih prevajalcev (DSKP), pri katerem sem prav tako imela več funkcij in zadolžitev.

Začnimo pri DSKP (1953–), strokovnem združenju prevajalcev leposlovja, humanistike in družboslovja, ki skrbi za ohranjanje visoke ravni prevajalskega dela, mreženje književnih prevajalcev in uveljavitev stroke. Svoje cilje uresničuje s prirejanjem javnih literarnih in debatnih večerov (v zadnjih letih ciklov »Pridobljeno s prevodom« in »Prevajalec in mesto«), predavanj ter letnih mednarodnih prevajalskih simpozijev in seminarjev za prevajalce slovenske književnosti v tuje jezike. Tujim in domačim prevajalcem omogoča rezidenčno bivanje v Sloveniji in izdaja strokovne publikacije o prevajalstvu (revija *Hieronymus*, tematske zbornike, edicijo *Studia translatoria*). Profesor Gantar je bil eden najuglednejših članov društva, saj je sodil med vrhunske prevajalce iz klasičnih jezikov na Slovenskem in s svojim obsežnim prevajalskim in pedagoškim delom kazal pot novim generacijam prevajalcev iz stare grščine in latinščine. V letih 1984–1986 je vodil DSKP kot predsednik, leta 2003 pa je bil izvoljen za častnega člana. Nekaj osebnih utrinkov iz njegovega delovanja v Društvu bo v posebnem prispevku nanizal Vinko Avsenak, prav tako častni član društva.

Še pomembnejšo, ustanovno vlogo pa je imel profesor Gantar pri DAHŠ. DAHŠ si po mnogih poteh prizadeva za širjenje antične kulture kot temelja evropske kulture. Če začnemo pri najmlajših generacijah: sodeluje s pristojnimi organi pri reševanju vprašanj, povezanih s poukom latinskega in grškega jezika, in že od leta 1975 organizira državno tekmovanje iz latinščine za gimnazijce. Od leta 2016 za gimnazijce redno organizira poletno šolo klasičnih jezikov (prva leta v Grčiji, po izbruhu pandemije 2020 pa v Sloveniji) s programom, ki obsega jezikovni pouk, predavanja, delavnice in ogleda antičnih spomenikov. Med dejavnostmi, namenjenimi pretežno odraslim, najprej omenimo redno izdajanje revije *Keria* (1999–), najstarejše in dolgo edine slovenske znanstvene in strokovne publikacije, ki je specializirana za področje klasične filologije, v sodelovanju z Znanstveno založbo Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani. Od leta 2009 DAHŠ prireja vsakoletni Grošljev simpozij (od 2012 skupaj z Inštitutom za arheologijo ZRC SAZU), katerega glavni vodili sta interdisciplinarnost in povezovanje klasične filologije z drugimi znanstvenimi disciplinami. Za vse te dogodke, ki redno bogatijo slovensko kulturno,

znanstveno in strokovno sceno, pa ima velike zasluge prav profesor Gantar kot eden od ustanoviteljev društva. Na srečo je zapustil o tem tudi zapis, članek »Spomini na ustanovitev Društva za antične in humanistične študije Slovenije«, ki je izšel leta 2000 v *Kerii* 2.2 na str. 239–242. Naj torej spregovori o dogodkih iz tistega časa z lastnimi besedami:

V petdesetih letih je obstajal aktiv profesorjev latinščine, ki se je sestajal v prostorih nekdanje klasične gimnazije (današnje Osnovne šole Prežihovega Voranca). Toda to še ni bilo društvo, čeprav je naredilo tudi že nekaj korakov v tej smeri. [...]

Leta 1974 so jugoslovanski klasični filologi prevzeli obvezo, da organizirajo kongres *Eirene* v Dubrovniku. *Eirene* je bila zveza društev klasičnih filologov takratnih socialističnih držav. [...] Prof. [Milan] Grošelj je mene predlagal v pripravljalni odbor tega kongresa, ki se je več kot eno leto sestajal v prostorih takratne Jugoslovanske akademije znanosti in umetnosti (JAZU) v Zagrebu. Pripravljalni odbor je uglednega zagrebškega latinista, podpredsednika JAZU, prof. Veljka Gortana izvolil za predsednika, mene pa za tajnika kongresa. Na sestankih pripravljalnega odbora je bilo sprejeto priporočilo, naj se ustanovijo republiška društva za antične študije (Hrvatje so takšno društvo že imeli), nato pa naj se republiška društva povežejo v Zvezo društev za antične študije Jugoslavije. Čeprav sem se branil, sem prevzel moralno obveznost, da pripravim ustanovitev ustreznega društva v Sloveniji.

Takoj po koncu dubrovniškega kongresa sem se lotil dela. Po predpisih je društvo lahko ustanovila skupina najmanj desetih ustanovnih članov, programsko zasnovo društva je morala odobriti Republiška konferenca SZDL [Socialistične zveze delovnega ljudstva], nato pa se je društvo registriralo pri Državnem sekretariatu za notranje zadeve.

Ni bilo težko najti deset podpisnikov. [...] Nato so sledila mukotrpa pogajanja na SZDL, kjer bi rajši videli, da se oblikujemo kot sekcija v okviru kakega že obstoječega društva (npr. Društva za tuje jezike ali Zgodovinskega društva). Vendar nismo odnehali in ne popustili. Nazadnje smo po poldrugem letu pogajanj vendarle dosegli vpis v register društev.

Sledil je boj za denarna sredstva pri takratnih samoupravnih interesnih skupnostih (Kulturna skupnost, Izobraževalna skupnost), ki je trajal kaki dve leti. Končno smo si izvojevali nekaj skromnih, simboličnih sredstev [...]

Prvi društveni odbor smo sestavljali: podpisani kot predsednik, Silvo Kopriva (podpredsednik), Matija Pogorelec (tajnik), Zdenka Beran (blagajničarka), Primož Simoniti, Katja Pavlič (predstavnica študentov); Erika Mihevc-Gabrovcec je bila predsednica nadzornega odbora.

Komaj kak mesec po ustanovitvi je društvo doživelo svoj ognjeni krst: Matija Pogorelec, tajnik društva, je po svojih zvezah dobil v roke zaupni dopis, ki ga je Ana Tomić v imenu mestnega Zavoda za šolstvo poslala vsem ljubljanskim osnovnim šolam, naj ne ustanavljajo novih latinskih paralelnih razredov, že obstoječe latinske paralelke pa naj ukinejo.

Dilema, pred katero se je znašel takratni društveni odbor: naj na ta zaupni dopis reagiramo ali ne? [...] Sestavlil sem posebno protestno izjavo, s katero se je odbor v celoti strinjal. Kot predsednik društva sem prevzel obveznost, da to izjavo objavim v sredstvih javnega obveščanja.

Naslednje jutro sem odšel v uredništvo Dela, k Titu Vidmarju, uredniku kulturne rubrike. Predlaganega besedila ni hotel objaviti kot izjave društva, češ da to ni v skladu z uredniško politiko: takšno izjavo bi lahko objavili le s soglasjem RK SZDL. Vedel sem, da bi to pomenilo najmanj polletno zavlačevanje in »mehčanje«, saj SZDL na naše ostro besedilo ne bi dala svojega blagoslova. Pač pa mi je predlagal, da lahko besedilo objavim v svojem osebnem imenu, kot individualni podpisnik, seveda z vsem osebnim tveganjem. Po telefonskem posvetu s člani odbora sem besedilo podpisal v svojem imenu in ga objavil kot svoj osebni izdelek (kar je v resnici tudi bil). V takšni obliki je bilo besedilo takoj naslednji dan brez cenzure v *Delu* objavljeno pod naslovom *Zavržena klasika*.

Odmev je bil silovit. Na Osnovni šoli Prežihovega Voranca je bil sklican masovni roditeljski sestanek, ki se je razbesnel v pravi vihar. *Delo* je dobilo toliko pisem bralcev na to temo, da jih čez nekaj dni ni več hotelo objavljati, pač pa je namesto tega objavilo neko izjavo OO ZKS Zavoda za šolstvo pod demagoškim naslovom *Nihče ne preganja latinščine iz osnovne šole*, kjer je bilo med drugim svetohlinsko zapisano, da si bodo celó »prizadevali za razširitev pouka latinščine in tudi za pouk drugih klasičnih jezikov, npr. grščine«. [...]

Odmeve na to polemiko so objavljali tudi drugi časopisi – *Ljubljanski dnevnik*, *Pavliha*, *Sodobnost*, *Naši razgledi*. Latinščina je sicer izgubila bitko, ni pa izgubila vojne. Že obstoječi homogeni latinski razredi na Osnovni šoli Prežihovega Voranca so bili sicer v resnici ukinjeni. Vendar je ravno ta akcija naredila latinščino v takratnih »svinčenih letih« tudi politično atraktivno in zanimivo kot eno redkih oblik intelektualne opozicije proti tedanji uradni ideologiji. Zanimanje za pouk latinščine je vidno poraslo in tudi najbolj zadržti nasprotniki na zavodu za šolstvo so nas poslej otipavali s precejšnjim rešpektom, čeprav svojega odklonilnega odnosa do latinščine in klasike oziroma do naše stroke in do naših pogledov na vzgojo in izobraževanje niso mogli prikriti.

Društvu sem predsedoval štiri leta. Delo sem opravljal z veseljem, bilo je zanimivo in prijetno, saj sem imel okrog sebe zanesljive, požrtvovalne in pogumne sodelavce. Organizirali smo številna posvetovanja in predavanja, tekmovanja iz latinščine za srednješolce, zbirali smo sredstva za sofinanciranje *Žive antike* itd.

Po štirih letih sem vodstvo društva izročil prof. dr. Primožu Simonitiju, ki mi je že dotlej stal ob strani kot moja desna roka. Sam pa sem prevzel novo funkcijo: po takratnem ključu je na Slovenijo prešla vrsta, da prevzame Zvezo društev za antične študije Jugoslavije. Postal sem predsednik Zveze in moja sodelavka, prof. dr. Erika Mihevc-Gabrovec, je postala tajnica Zveze. Poleg drugih obveznosti (zagotovitev sredstev za članstvo v FIEC [Fédération internationale des associations d'études classiques] oz. sploh včlanjenje v to najvišjo mednarodno znanstveno organizacijo za našo stroko, sodelovanje v raznih mednarodnih

akcijah itd.) je bila moja poglobitna naloga, da organiziram obširno znanstveno zborovanje na zveznem nivoju. Organizirali smo znanstveno zborovanje v Žalcu, ki je bilo strokovno na zavidljivi višini. [...]

Iz teh spominov profesorja Gantarja se jasno izlušči podoba predanega in energičnega filologa, ki je ob vseh akademskih in prevajalskih nalogah našel še čas in voljo za ustanovitev društva v zelo neugodnih razmerah. Sad tega prizadevanja živi še danes: DAHŠ je še vedno član FIEC, še vedno organizira znanstvena srečanja in posamezna predavanja ter administrativno vse zahtevnejša tekmovanja iz znanja latinščine. Še več: pičlih osem let po razglasitvi slovenske samostojnosti je društvo ustanovilo takrat (in še dolgo zatem) edino klasičnofilološko revijo *Keria*, ki med istimi platnicami združuje polnokrvne znanstvene in strokovne prispevke z obsežnimi prevodi klasičnih besedil. Njegove dejavnosti niso zamrle niti z zaprtji javnega življenja zaradi pandemije: prilagodilo se je varnostnim ukrepom, uvedenim za zajezitev okužb, in brez prekinitve nadaljevalo svojo pot. Nasledniki profesorja Gantarja v društvu si bomo vsekakor še naprej prizadevali stati in obstati; s tem se ne bomo poklonili le klasičnim jezikom in kulturi, ki so bili naša življenjska izbira, temveč tudi prizadevanjem in dosežkom velikega slovenskega filologa, ki nas je letos zapustil.

Nada Grošelj